

Evaluering af skriftlig dansk i Grønland sommer 2018

305 elever skrev den 29. maj 2018 dansk stil til afsluttende studentereksamen. 257 elever skrev med udgangspunkt i et traditionelt skriftligt opgavehæfte, mens 48 elever gik til prøve i et digitalt opgavesæt og dermed afsluttede den igangværende forsøgsperiode. Fremover afvikles eksamen i skriftlig dansk som digital prøve.

Ud af de 257 elever til den traditionelle prøve dumpede 15,1 %, mens der ud af de 48 elever til digital prøve dumpede 27,5 %.¹

Ved begge prøveformer fik 42% af eleverne karakteren E eller derunder.

Gennemsnitskarakteren ved såvel den traditionelle prøve som den digitale prøve var 3,8.

Til sammenligning var gennemsnitskarakteren i 2016 3,56, mens 50% dengang fik E eller derunder.

Herunder ses opgørelsen i skematisk form:

Skriftlig Dansk sommereksamen 2018 (normal prøve)		
	Antal	Karaktergennemsnit
Opgave 1 ("Et liv med våben")	98	3,9
Opgave 2 ("Selvforsvar/selvtægt?")	35	3,4
Opgave 3 ("En radius af 100 m")	61	3,2
Opgave 4 (essay)	63	4,7
I alt	257	3,8
Karakteren A: Opgave 1 = 2 Opgave 4 = 3	Ikke bestået:	Opgave 1 = 15 Opgave 2 = 2 Opgave 3 = 7 Opgave 4 = 15

Skriftlig Dansk sommereksamen 2018 (digital prøve)		
	Antal	Karaktergennemsnit
Opgave 1 ("Det stille oprør")	10	4,0
Opgave 2 ("Landarbejdernes levevilkår") filmklip	15	4,1
Opgave 3 ("Vælt regeringen") tekst + lyd-klip	20	2,9
Opgave 4 (essay) tekst + tv-klip	3	8,0
I alt	48	3,8
Karakteren A: Opgave 3 = 1 Opgave 4 = 1	Ikke bestået:	Opgave 1 = 4 Opgave 2 = 2 Opgave 3 = 7

¹ Her er det dog værd at bemærke, at 80 % af de dumpede elever var fra samme skole, hvilket indikerer at særlige forhold måske spiller ind.

Generel kommentar

Den digitale prøve har givet samme karaktergennemsnit som den traditionelle prøve. Men da der kun er tale om én enkelt digital prøve med et spinkelt datagrundlag, er det for tidligt at drage konklusioner. Den nye prøveform må dog siges at være kommet godt fra start.

Den traditionelle skriftlige prøve viser et stigende karaktergennemsnit, hvilket er glædeligt. Dette kan så kobles sammen med, at der er sket et fald i antallet af besvarelser med E og derunder. Så noget tyder på, at der arbejdes fornuftigt med elevernes skrivekompetencer på skolerne. Dog er det stadig forsvindende få elever, som opnår karakteren A. Man kan overveje, om vi i tilstrækkeligt omfang udfordrer de dygtige elevers skriveudvikling?

Selvom det overordnede indtryk er positivt, tyder årets besvarelser også på en større spredning i elevgruppen. Flere elever består og karaktergennemsnittet er stigende - men der er også flere elever, som reelt ikke kan skrive forståeligt dansk. Her tænkes ikke på ”normale småfejl”, men reelt meningsforstyrende fejl i hovedparten af sætningerne. Når sproget bryder sammen og kommunikationen ikke fungerer, er besvarelsen selvsagt uacceptabel. Den store niveaumæssige spredning i skriftlige formuleringskompetencer indikerer, at en øget indsats i den basale dansksprogsundervisning er påkrævet for en gruppe af eleverne. Her kan den enkelte skole eventuelt gøre brug af reformens mulighed for udvikling af særligt tilrettelagte forløb?

Med hensyn til sproglige færdigheder er fejlmønstret som vanligt: problemer med syntaks, inversion, manglende enkeltord i sætningerne samt bøjningsfejl. Men der optræder også en lang række simple stavfejl, som brug af stavkontrol vil kunne opfange (*mændende, forståeres, andevendes*). Det burde også være muligt, at citater fra tekstforlægget er korrekte!

Det skal også nævnes, at nogle elever tydeligvis benytter en strategi med meget lange tekstcitater, men når de så (nødtvunget?) skal anvende egne formuleringer, går det galt i sprogligt henseende. Det er vigtigt at pointere, at en besvarelse, hvor forholdsvist meget af indholdet er direkte tekstcitater, vil være mangelfuld i forhold til bedømmelseskriterierne.

Trods ovennævnte problematiseringer er det generelle indtryk dog, at mange elever har modtaget faglig solid undervisning, som i det store hele gør dem i stand til at læse og kommentere opgavesættets tekster med brug af faglige termer og begreber.

Det traditionelle opgavesæt

Da der fremover vil være tale om digitale opgavesæt, vil jeg kun kort kommentere dette sidste traditionelle sæt med temaet *Våben*. Der er pæn spredning i elevernes opgavevalg, hvilket tyder på et indholdsmæssigt velafbalanceret opgavehæfte. Opgavetemaet har inspireret mange elever til at drage paralleller til det grønlandske samfund samt inddrage egne erfaringer med brug af våben. Som en elev skriver ”*Det er ligesom i Grønland, her får vi også et gevær i konfirmationsgave*”. De dygtigste elever formår at abstrahere fra deres egen hverdag og hæve diskussionen op på et mere samfundsdebatteerende plan. Men det er overraskende få elever, som eksempelvis inddrager de amerikanske skoleskyderier i deres diskussion, selvom medierne var fyldt med beretninger herom lige i eksamensperioden. Udblik til verden savnes i diskussionerne.

Opgave 1 ("Et liv med våben") er den mest populære opgave, og det er tydeligt, at tekstens livlige fortællerberetning har fascineret eleverne. Det kniber dog mere med at se, hvorledes den upålidelige fortæller langsomt afslører sin egen personlighed og selv fremstår som et produkt af det skitserede miljø. Mange elever køber ukritisk fortællerens fremstilling af miljøet og kommenterer eksempelvis ikke, at den lokale betjent skyder på byens drengebørn. Opgaveformuleringen søger ellers at hjælpe elevernes kritiske blik på vej, idet der spørges, hvordan fortælleren forholder sig til sin opvækst, men mange elever ser ikke dette hint og forfalder til en overfladisk karakteristik af tekstens fortæller.

I opgaveformuleringen bedes eleverne om at perspektivere til opgavehæftets overordnede tema, men kun få formår dette. Nogle elever ved tydeligvis ikke, hvad en perspektivering er og nøjes med at skrive, at Erling Jepsens tekst "passer godt til temaet". Andre skriver, at "tekst og tema har samme budskab"! Træning af perspektivering er stadig et relevant fokuspunkt i det daglige arbejde med skriftlig fremstilling.

Der er en høj dumpeprocent blandt denne opgaves besvarelser. Den tilsyneladende simple tekst har tiltrukket flere elever, som tydeligvis er danskfagligt udfordret.

Opgave 2 ("Selvforsvar/selvtægt?"). Besvarelsen af denne opgave viser, at mange elever formår at lave en fokuseret redegørelse med relevante tekstciter. Mange anvender det retoriske pentagram, men oftest mekanisk og uden refleksion over sammenhængen mellem de enkelte elementer i pentagrammet. Kun få elever formår at gennemføre en danskfaglig argumentationsanalyse. Mange fremhæver en enkelt appelform og lader det blive ved det.

Opgaveformuleringer lægger op til en diskussion af selvtægt, og her formår mange elever at gennemføre selvstændige og nuancerede diskussioner. Flere besvarelser med meget tynde danskfaglige analyser "reddes i land" af gode afsluttende diskussioner.

Opgave 3 ("En radius af 100 m"). Denne opgave har tilsyneladende appelleret til danskfagligt svage elever, som genfortæller indholdet i Yahya Hassans tekst, men ikke formår at analysere digtets sproglige virkemidler. Og som følge heraf heller ikke ser, at fortælleren i teksten selv reproducerer de forhold, han kritiserer.

Nogle elever skriver tydeligvis lyrikanalyse efter en udleveret analysemanual, hvilket sjældent giver et godt resultat. Fremstillingerne bliver uselvstændige og skematiske. Alt for ofte opremses en række tekst-iagttagelser, som ikke bruges til noget og alene hæmmer den flydende skriftlige fremstilling.

Det skal dog siges, at der også blandt besvarelserne er glimrende lyrikanalyser, som skarpt fremhæver Hassans mange sproglige virkemidler. Det fremgår klart, at der på nogle hold er arbejdet med Hassans digtsamling.

Opgave 4(essay) En fjerdedel af eleverne har valgt essayopgaven om fordele og ulemper ved befolkningens adgang til våben. Besvarelserne er meget differentierede. Her finder vi både de bedste og de dårligste besvarelser. Det står og falder selvsagt med, om eleverne har "knækket essaykoden". De tidligere år har denne opgavetype tiltrukket skriveglade elever, som har haft styr

på genren – men i år har en del elever, som tydeligvis ikke kender genrens karakteristika, valgt opgaven. Så derfor er en tydeliggørelse af genrens krav til indhold og virkemidler endnu engang påkrævet.

Det digitale opgavesæt

Emnet *Oprør* har stimuleret elevernes diskussionslyst, og der er mange selvstændige bud på emnets relevans for unge i dag. ”Mee Too”-debatten finder vej til nogle af besvarelserne, mens andre fokuserer mere på økonomisk ulighed eller inddrager 60’ernes ungdomsoprør. Der er fin spredning i elevernes valg af opgaver, hvilket tyder på et velkonstrueret opgavesæt. Dog har kun få elever kastet sig over essay-opgaven. Det må nok tilskrives, at opgavens kvinde- og indvandrerpolitiske indhold ikke har appelleret så stærkt, som de andre opgavers fokus.

Opgave 1(”Det stille oprør”) er en sagprosaopgave, hvor tekstens sproglige og retoriske virkemidler skal analyseres. De fleste elever inddrager det retoriske pentagram og fremhæver eksempler på anvendelse af appellformer i teksten. Nogle påpeger anvendelse af rygdækning og styrkemarkører i argumentationen, mens andre fremdrager journalistens brug af ord med negativ konnotation, eksempelvis *metaltræthed* og *12-talsræs*. Mange elever formår at levere fornuftige analyser af teksten. Omvendt demonstrerer elevbesvarelserne også, at sagprosaanalyse er en disciplin som ubønhørligt afslører danskfaglige mangler.

Som noget nyt kræver opgaven, at eleverne skal inddrage materiale fra internettet i deres besvarelse. Denne nyskabelse har eleverne formået at anvende til deres fordel. Mange afsluttende diskussioner i stilene beriges af input, eleverne har fundet på nettet. Og elevernes valg er yderst varieret, lige fra en Poul Henningsen artikel om Josephine Baker til aktuelle TEDtalks, som begge sættes i dialog med artiklens stille oprør. En elev inddrager en artikel fra Sermitsiaq.ag om en ung grønlandsk politiker, mens en anden inddrager Sara Omars oprør mod den mandsdominerede indvandrerkultur.

Der kan godt i undervisningen arbejdes mere med, hvordan netmateriale præsenteres, eksempelvis ved at inddrage et velvalgt citat, når der redegøres for indholdet. Men alt i alt har elevernes inddragelse af materiale fra nettet kvalificeret besvarelserne og løftet den selvstændige diskussion op over tekstforlæggets udgangspunkt.

Opgave 2(”Landarbejdernes levevilkår”). Her skulle eleverne med udgangspunkt i et klip fra Bille Augusts *”Pelle Erobreren”* karakterisere personer, miljø og konflikter samt analysere filmiske virkemidler. Det er indtrykket, at de levende billedklip stimulerer elevernes analytiske sans. Eleverne leverer generelt gode karakteristikker med ganske præcise henvisninger og nedslag i filmklippet. Enkelte elever inddrager screenshots som dokumentation, men langt de fleste henviser til klippeid i en parentes.

Nogle elever opremser en række filmiske virkemidler uden at anvende iagttagelserne til noget, hvilket selvsagt er svagt². Virkemidlerne skal analyseres, og det er hensigten med anvendelsen af dem, som vi gerne vil høre elevens bud på. Omvendt kaster nogle elever sig ud i detaljerede

² Tilsvarende problematik kender vi fra mekaniske opremser af sproglige virkemidler.

analyser af enkeltshots, hvilket er en disciplin, som snarere hører til i mediefaget. Heldigvis rummer de fleste besvarelser dog en behersket og fornuftig inddragelse af de filmiske virkemidler.

Mange elever perspektiverer filmklippet til perioden Det Moderne Gennembrud, som der tydeligvis er undervist godt og grundigt i. Andre drager paralleller til Det Folkelige Gennembrud. Filmklippet har også inspireret elever til at reflektere over datidens oprør ift. nutiden. En elev skriver således: *”Oprør er ikke kun noget med gamle dage. Også i dag er der arbejdere, som gør oprør mod arbejdsgivere. For eksempel her i Grønland er der stor utilfredshed, da mange arbejdspladser er på danske hænder. Mange protesterer over, at danskerne får mere i løn end grønlanderne”*.

Sammenfattende viser besvarelserne, at eleverne på et danskfagligt grundlag kan analysere og anvende filmklip som udgangspunkt for at skrive dansk stil. Det anvendte klip fra ”Pelle Erobreren” har fungeret godt. De problemer og fejltyper, som kan spores i besvarelserne, er velkendte fra de traditionelle opgavetyper, men måske er der en tendens til at de levende billeder udgør et bedre udgangspunkt for de mere sprog- og tekstudfordrede elever. Men som nævnt – datagrundlaget er for svagt til tydelige konklusioner.

Opgave 3 (”Vælt regeringen”)

Mange elever har valgt denne analyse og fortolkning af en raptekst (tekst + lyd-klip), men der er langt mellem de vellykkede besvarelser. Opgaven har tilsyneladende tiltrukket elever, som er danskfagligt udfordrede – en tendens, der også har kunnet spores i tidligere opgavesæt. Fortrolighed med genren giver måske falsk tryghed. I hvert er det kun få elever, som inddrager de mange rimtekniske og sproglige virkemidler, som karakteriserer raplyrik. Mange besvarelser hæmmes ligeledes af mekaniske og ureflekterede opremsninger, tilsyneladende fra udleverede analyseskabeloner.

De bedste besvarelser formår at anvende analysen af tekstens rimstruktur og metaforer som springbræt til fornuftige fortolkninger og perspektiveringer. Her er det også værd at bemærke, at flere elever inddrager det ledsagende lydclip i deres analyse. Nogle elever pointerer betydningen af rapperens artikulation af ordene. Andre kommenterer den musikalske struktur i rapsangen.

Kravet om netinddragelse honoreres af de fleste elever med inddragelse af oplysninger om kunstneren, men kun i enkelte tilfælde anvendes informationen til at berige tekstarbejdet. De bedste besvarelser inddrager netmateriale i stilens afsluttende selvstændige diskussion, hvor forskellige synspunkter på det danske velfærdssamfund gengives og kommenteres og dermed udvider og kvalificerer diskussionen.

Opgave 4 (essay) tekst + tv-klip

Kun 3 elever har valgt essayopgaven, og de har alle haft styr på genren. Ledsagende tekst og tv-klip anvendes som katalysator for mange selvstændige strøtanker og refleksioner. Eleverne leverer en variation af input fra grønlandske myter over aktuelle Sermitsiaq-artikler til MeeToo og Donald Trump.

Interessant nok vælger 2 af eleverne at citere Sara Omar fra medieklippet fremfor fra den ledsagende tekst, selvom de er identiske. Det kan man tænke over, velvidende at der næppe kan konkluderes noget på så spinkelt grundlag.

Anbefalinger

- Det er vigtigt at lære eleverne at læse opgaveformuleringer – og forstå dem.
- At man i undervisningen arbejder bevidst med genreforskelle. Det er jeg ikke i tvivl om, at mange gør – men man bør måske huske eleverne på, at der til de enkelte teksttyper er forskellige analyseredskaber som eksplicit anvendes i forbindelse med den enkelte genre. I for mange besvarelser udrulles et analyseapparat til anvendelse ved fiktive genrer samtidig med at eleverne korrekt angiver, at der er tale om en sagprosatext. Der er også eksempler på det omvendte.
- Det bør pointeres, at der er forskel på at skrive en rapport og at skrive en dansk stil. Indholdsfortegnelse og mellemoverskrifter hører til rapportgenren – ikke til stilgenren!
- Eleverne bør træne skriftlig fremstilling af analyse af filmiske virkemidler.
- Eleverne bør øve sig på at inddrage materiale fra internettet i en skriftlig fremstilling.
- Eleverne skal bibringes bevidsthed om, at analytiske iagttagelser skal bruges til noget. Opremsninger af sproglige- eller filmiske virkemidler er uinteressante, såfremt deres effekt og hensigt ikke vurderes eller kommenteres.
- At skrive god indledning bør trænes i undervisningen. Alt for mange besvarelser har ingen indledning eller består af en kort parafrase over opgaveformuleringen.
- Perspektivering og selvstændig temadiskussion bør ligeledes trænes grundigt. Alt for mange elever forholder sig mekanisk til opgaveformuleringens krav og har ikke blik for, at opgavesættet har et tema, som de skal forholde sig reflekterende til.

Lad mig afslutningsvist citere en elev, som i sin besvarelse bemærker: *"Det var svært, men jeg har gjort mit bedste!"*. Andet kan vi ikke forlange – heller ikke af os selv!

NB: Der er i år afholdt sygeeksamen i både det traditionelle og det digitale opgavesæt. Det betyder at opgavesættene med temaerne *"Rygter og sladder"* samt *"Lykke"* kan benyttes i undervisningen.

